

YAŞAR KEMAL'İN ROMANLARINDA GEÇEN MESLEKLERİN SOSYOLOJİK BAĞLAMI SOCIOLOGICAL CONTEXT OF THE PROFESSIONS IN YASAR KEMAL'S NOVELS

Aziz ŞEKER*

Öz

Yaşar Kemal, romanlarında toplumsal yaşamı derinlemesine işleyen bir yazardır. Çukurova'da geçen romanlarında orada dönüşmekte olan toplumsal yapıyı birey-çevre etkileşimi içinde tüm yönleriyle ele alır. Yine İstanbul'da geçen romanlarında da önemli sorunsallar etrafında değişmekte olan şehir yaşamının birçok yönünü en trajik yanlarıyla konu edinir. Yaşar Kemal roman evreninde çoğunluk ana karakterlerinin yaşadığı toplumu anlatırken doğal olarak yan karakterleri de roman dokusuna yerleştirir. Bu yan karakterler romanın dinamiğine tam anlamıyla yön vermeyebilirler, ancak kimi özellikleriyle romanın içeriğini zenginleştirirler. Elbette toplumda iş tutan bir nalbantın, arzuhalcinin ya da köşkerin ortalama bir okuyucu için durumu ana karakterlerin önüne geçmeyebilir. Ne var ki mesleklere ilgisi olan araştırmacıların, konuya ilgi duyan dikkatli okuyucuların varlığını da unutmamak gerekir. Yaşar Kemal işte bu meraklılar için önemli bir sosyolojik işlevi yerine getirmektedir. Bu çalışmada, Yaşar Kemal'in romanlarında geçen meslekleri ortaya çıkarırken, mesleklerin sosyolojik bağlamını göz ardı etmeden irdeleyeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Yaşar Kemal, Roman, Meslek, Esnaf, Sanatkâr.

Abstract

In his novels, Yasar Kemal treated social life deeply. In his novels set in Cukurova, he discusses the social structure that is transforming in all aspects within the context of individual-environment interaction. Also in his novels set in Istanbul, he focuses on many tragic aspects of city life changing around major problems. When describing the society in which his main characters live, Yasar Kemal also places secondary characters in the texture of the novel. These secondary characters may not fully direct the dynamics of the novel; but with some of their characteristics, they enrich the content of the novel. Of course, the situation of a blacksmith, scrivener or shoemaker holding a job in the community may not be more important to the average reader than the main characters. However, researchers who are interested in professions and careful readers who are interested in the subject should not be forgotten. Yasar Kemal fulfils an important sociological function for such people. While revealing the professions in Yasar Kemal's novels in this study, we will also examine the sociological context of these professions.

Keywords: Yasar Kemal, Novel, Profession, Artisan, Craftsman.

1.Giriş

Yaşar Kemal romanlarında, roman karakterlerini genel özellikleriyle olayların akışı içerisinde işlerken, bazı karakterlerinin mesleklerini ya da yaptıkları işleri okuyucuyla paylaşır. Baştan söylemek gerekirse, romanlarının hemen hemen hepsinde, bu anlamdaki karakterler birer yan figürdürler. Romanda geçen olayların sosyal çevresini anlatırken, daha doğrusu roman karakterini ekolojik sistem içinde konumlandırırken, ne işle uğraştıklarını belirtir. Yaşar Kemal roman sosyolojisi bakımından, romanlarında geleneksel zanaatlara atıfta bulunmakla beraber örgün eğitimden geçildikten sonra meslek sahibi olan karakterleri de aktarır. Ayrıca meslek olmamakla beraber kişilerin toplum tarafından değerlendirilme ve önemsenmesinden dolayı statüsel olarak kabul edilmelerinin neticesinde derviş, pir, dede vb. sıfatlarla anılmasına örnekler verir. Yine yazarın toplumsal açıdan hoş karşılanmayan işlerle uğraşanlara verilen sıfatlarla anılan tipleri de roman çerçevesi içinde değerlendirdiğini görmekteyiz.

Meslekler açısından dikkat çeken nokta, romanlarında günümüzde toplumsal yaşam içerisinde giderek azalan, önemini yitiren ya da teknolojik değişimin kıyısında kalan mesleklerin varlığını sürdürdüğüdür. Kırsal yapıda nüfusun fazla olduğu dönemlerde insan tarım ilişkilerine bağlı olarak emeğinden yararlanan binek hayvanları için nalbantlar önemli bir işleve sahipken, tarımda makinalaşma, göç, kentleşme süreçlerinde emeklerinden yararlanan binek hayvanlarının önemsenmediği, bunlarla ilgili mesleklerin ise azaldığı bilinmektedir.

Günümüzün şehir hayatında toplumsal değişimin geleneksel mesleklere etkisine bakıldığında nalbant, köşker, demirci, saraç gibi mesleklerin giderek işlevini yitirdiğini söylemek mümkündür. Yaşar Kemal'in romanlarında esnafın olsun sanatkârın olsun yaptıkları işten ve toplumsal işlevlerinden dolayı sosyolojik bir bağlama oturtularak irdelenmesi, değişmekte olan bir toplumu anlamakta dikkate değer ipuçları vermektedir. Özellikle söz konusu durum, gelişme sürecindeki geleneksel yönü ağır basan

---

*Dr., Amasya Üniversitesi

toplumlar için ele alındığında modernleşme ile geleneksel mesleklerin anlamsızlaşması/işlevsizleşmesi noktasında bir okuma alanı açar. Örneğin Yaşar Kemal'in romanlarında geçen geleneksel mesleklerin, Durkheim'ın mekanik toplumdan organik topluma geçişte mekanik toplumla özdeş tutulacak meslekler olduğu kabul edileceği gibi aynı mesleklerin Weber'in rasyonelleşme/bürokratikleşme sarmalında büyüsunü yitiren toplumlarda izine pek de rastlanmayan meslekler olduğunu söyleyebiliriz. Toplumlar değişir; ekonomik süreçler ile sosyal-kültürel süreçler büyük bir etkileşim halinde bunu yapılandırırken, kırsal ekonomilerde çalıştırılan binek hayvanlarının şehirleşme ve modern tarımla birlikte sayısının azalmasının nalbantların, koşum ve eyer takımları yapan saraçların sessizce azalıp gitmelerinin yanıtını iyi işleyen bir mantıkla sosyal teori ancak verebilir. Artık kimse günlerce bir köşkerin kapısında yaptıracağı ayakkabı için beklememektedir. Büyük AVM'lerdeki ayakkabı dükkanları her yıl yüzleri değişen ayakkabılarla bir tüketim sosyolojisiyle alıcıların iştahını kabartmaya yetmektedir.

Bu çalışmada Yaşar Kemal'in romanlarında geçen mesleklerin bir dökümü yapıldıktan sonra 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu'nun 63'üncü maddesi gereğince, Esnaf ve Sanatkar ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunun tespit ettiği "*Esnaf ve Sanatkar Meslek Kolları*" dikkate alınarak sosyolojik bir çözümleme yapılacaktır.

2.Yaşar Kemal'in Romanlarında Geçen Mesleklere/Adlandırmalara Genel Bir Bakış

2.1.Geleneksel Meslekler

Yaşar Kemal'in romanlarında geleneksel olarak kabul edilen mesleklerin yanında, toplumda ihtiyaç duyulan kimi işleri yerine getirenlerle özdeş tutulan ancak tam anlamıyla bir meslek kimliğiyle görülmeyen uğraşlar da karşımıza çıkmaktadır. Yaşar Kemal'in romanlarını bu anlamda çözümlerken hemen her romanında karşılaştığımız yaptıkları işlere göre adlandırılan meslekleri şu şekilde toparlamak mümkündür. Bu arada meslekleri verirken meslek sahibi kişilerin adlarıyla romanda geçtiği gibi aktarılması tercih edilmiştir: Nalbant, fırıncı, köşker, marangoz, saraç, berber, demirci, değirmenci, terzi, tamirci, bakırcı, kalaycı, şerbetçi, süpürgeci, çoban, çiftçi, ağaççı, ayakkabıcı, gömlekçi, çoban Müslüm, fotoğrafçı, kunduracı, şapkacı, kebabçı, davulcu Abdal Bayram, zurnacı Cümeke, taşçı ustaları, değirmen taşı ustası Kör Haydar Usta, saraç Hacı, seyis Seydi, zurnacı, terzi Rifat, kunduracı Celal usta, saraç Veli usta, ağaççerleri, ağaç işlemecisi, dokumacı, pamukçu, kuyumcu, çalgıcılar, Çerkes seyisler, arabacılar, bakırcılar, tarcı, oduncu, kuyucu, sandalacı, yaylıcı, demirci Seyfali, sıvacı, demirci Tirtil Usta, çoban başı, hızarıcı, kavalcı, çobanbaşı Eyüp, traktörcü (Kemal, 1998c, 1999c, 2000a, 2000b, 2000c, 2000d, 1998a, 1999a, 1999b, 2000j).

Balıkçı, denizci, bez dokuyucu, ağ yapanlar, köfteci, boyacılar, davulcu, demirci Haydar Usta, kavalcılar, sazcular, demirci Sadi Usta, ormancı, kilim halı dokuyucuları, keçe dövenler, kılıç yapanlar, kök yapanlar, eyer palan gümüş yapanlar, saraçlık, at yetiştiriciliği, seyis Yusuf, sıgırtmaç, halaycılar, seymen alayı, nakkaş, duvarcı, baytar, tekne ustası, motor tamircisi, ocakçı, çizmecici Muho, saraç Şeyhmus, kayıkçı, Ali Osman Reis, Kadri Kaptan, gemici, kaptan, yapı ustaları, balıkçı Kirkor, meyci, türkücü, kalafatçı, kuyumcular, silahşor, çorbacı, kilimci, sınıkcı, tüfekçi, demirci Arsen Usta, terzi madam Atina ve Eleni, zıpkın ustası, tahtacı, baltacı, süngerci, kök boyacısı, dibek ustaları, şoför (Kemal, 2000f, 2000k, 2000e, 2000m, 2001c, 2001b, 2001d, 2002a, 2002b, 2012).

Kahveci, tekne boyacısı, tekne onarıcısı, ağ ören, yazmacı, kumcu, duvarcı ustası, lodosçuluk sanatı, duvar ustası, çımacı, sandıkçı, demirci İsmail Usta, marangoz Dursun, bez dokuyanlar, oduncu Koca Dursun, ebe, ağ ören, meyhaneci, nöbetçi, ortakçı, yarıcı, yavaşma, çerçi, cerrah kadınlar, tellal, manifaturacı, boyacı, acenteci, bakkal, arabacı, kumaşçı, dükkancı, arzuhalci, iz sürücü, bostan bekçisi, siyasetçi, garson, avcı, kahya, izci, hizmetçi, sürücü, tüccar Adil, âşık, ağıtçı kadınlar, arzuhalci deli Fahri, tellal Kambur Ahmet, bekçibaşı (Kemal, 1998b, 2000g, 1998c, 2000a, 2000b, 1999c, 2000h, 2000i, 2000c, 2000d).

Irgat, esnaf, hak aşığı, çeltikçi Şakir Bey, elçi, ağıtçı Telli Hatun ve Hasibe Hatun, cerrah Nesimi, Yarpuzlu Âşık Rahmi, dengbeç Abdal Zeyniki ve Haçike Şore, kökçü, kökçü başı, dengbeçler, âşıklar, fabrika işçisi, harmanlılar, bostancı, destancılar, destan anlatıcıları, usta aşçı kadınlar, ilaççı Emiş Karı, avcı, yaylıcı, âşık Ali, kuşçu, göbek atanlar, çeribaşı, tayfa, kör tuhafiyeci, kuşçu çocuklar, işportacılar, gazete satıcıları, çiçekçiler, kundura boyacıları, dolmuş kahyaları, çiçekçi dükkanları, lahmacuncular, kağıt helvacılar, azat buzaatçılar, çeltikçi, kapıcı, arzuhalci Kör Cemal, elçibaşlıları, çeltik sakaları, bilirvan, zindancıbaşı Memo, umucu, yakarıcı, zindancı, nişancı, eşraf, Yörük cerrahları, haberci (Kemal, 2000d, 1998a, 1999a, 1999b, 2013, 2000j, 2000f, 2000k, 2000e, 2000m). Süleyman kahya, ağıtçılar, keyifçi, arzuhalci Kör Kemal, külünkçü, hizmetçi, geyik avcısı, koca cerrah, bilgin, göçmen, satıcı, dengbeç Uso, dengbeç Fakıye Teyran, denizler bekçisi, destancı, dengbeç Ali, uşak, cerrah, işçi, balıkçı tayfası, balıkçı ortakları, düğürcü, ısmarıkçı, levent, merhemci İraz Hatun, akıl adam, âşık Halil, fabrikatör, toptancı, işportacı, dolmuşçu, ayran satıcıları, lokantacı, kader kısmetçi, çiftlik işçisi, patron, tezgahtar (satıcı kızlar), tütün işçisi

kızlar, taksici, kestaneci, börekçi, gazete satıcısı, yılcılar, gözbağcılar, kılıç yutucular, yalım kusanlar, niyetçiler, simitçi, oltacı, büyücü, pansumancı, bisikletçi, silah tüccarları, otomobil fabrikatörleri, tüccar, balcı, kasap, evdeci kadın (Kemal, 2001c, 2001b, 2002a, 2002b, 2012, 1998b, 2000g).

2.2. Formal Eğitim Gerektiren Meslekler

Yaşar Kemal'in bütün romanlarında görmeye alışık olduğumuz yukarıdaki adlandırmaların yanında sıklıkla devlet görevlilerine de rastlanmaktadır. Belli bir eğitimden geçtikten sonra meslek sahibi olanların yanında çeşitli iş gruplarında çalışanlar, yöneticiler, seçilmişler ve atanmışlar da yer almaktadır. Bu guruptakileri şöyle örnekleme mümkündür: Savcı, candarma, hakim, yargıç, muhtar, onbaşı, çavuş, yüzbaşı, paşa, kaymakam, telgrafçı, noter, başkatip, mebus, parti genel sekreteri, zabitan, vali, alay komutanı, tapucu Zülfü, milletvekili, asker, tahrirat katibi, memur, belediye başkanı, dahiliye vekaleti, Büyük Millet Meclisi reisi, binbaşı, miralay, postacı, öğretmen, albay, müddeiumumi, İçişleri Bakanı, yazıcı, Diyanet İşleri Başkanlığı, candarma komutanı, müftü, imam, mal müdürü, muallim Rüstem Bey, muallim Zeki Nejad, tapu müdürü, İl Sağlık Müdürü, vezir, sadrazam, beylerbeyi, padişah, albay Azmi Bey, başyargıç, doktor/hekim, cami hocası, bekçi, posta müdürü, şef, astsubay (Kemal, 1998c, 1999c, 2000h, 2000a, 2000b, 2000c, 2000d, 1999a, 1999b, 2013).

Belediye, avukat, belediye memurları, komiser, sıtma savaş doktoru, P.T.T. müdürü, ziraat teknisyeni, sağlık doktoru, hademe, ziraat memuru, kasaba müftüsü, başbakan, cumhurbaşkanı, Milli Eğitim Bakanı, Sağlık Bakanı, alay kumandanı, müfreze kumandanı, zaptiye, polis, hükümet, gazeteci, katip, asker doktor Selman Sami, emekli, mülazım, tapucu, ihtiyat zabiti, teğmen Abbas, zabıt, baytar Cemil, İstiklal Mahkemesi, muhafız, kumandan, mühendis, mimar, sefir, Dışişleri Bakanı, kolordu komutanı, tüfekçi başı, muallim, general, nüfus memuru, topçu, nüfus müdürü, hemşire, doktor Yasef (Kemal, 2000f, 2000k, 2000e, 2000m, 2001c, 2001d, 2002a, 2002b, 2012, 1998b, 2000g, 1998a).

2.3. Toplumca Yapılan Adlandırmalar

Yaşar Kemal'in romanlarında toplum içinde değer gören insanlara bazı özelliklerinden dolayı olumlu nitelikler verilmektedir. Bu anlamda yazarın romanlarında sıklıkla rastladıklarımızı şöyle verebiliriz: Hacı, şeyh, Molla Duran, hafız, hoca, Dursun Dede, Cafer Dede, Dede Sultan, evliya, mehdi, Hacı Hanefi, ermiş, ağa, Kervan şeyhi, aşiret beyi, pir, derviş, sofi, efe, zeybek, Koyun Dede, Genç Ali Dede, Çakırcalı Efe, Demirci Efe, Hancerli Efe, mübadil, Hacı Remzi, Milto Çavuş, bey, biliciler, bilim adamları, Arap Emiri, Emir Sultan, Kral Sargon, emir, mir, Çeçen şahı, pehlivan, firavun, Hoca Efendi, papaz, Hacı Nusret (Kemal, 2000a, 2000b, 2000c, 2000d, 1998a, 1999b, 2000j, 2000e, 2000m, 2001c, 2001d, 2002a, 2002b, 2012, 1998b, 2000g, 2000ğ).

Yaşar Kemal'in Anadolu toplumunu yakından tanımış olması, o toplumdaki kimi kültürel ritüelleri işleminin yanında yaygın inanışlar içinde yer alan evliyalara da yer vermesini beraberinde getirmiştir. Şu şekilde örnek verebiliriz: Deliklitaş Evliyası, Sarı Kız Ermişi, Hızır, Kırkgöz Ocağı Anacık Sultan, Ermiş Tanası, Hızır, Ermiş Sarı Kızın Makamı, Kök Boya Ocağı (Kemal, 2000ğ, 2000h, 2000d, 2001d, 2002a, 2012).

Yaşar Kemal, romanlarında toplumda yer etmiş olumlu tiplerin yanında olumsuz tipleri de işler. Bunlar yaptıkları işlerle anılmakla birlikte; bazen yasa yapıcılar bazen de halk tarafından kabul görmeyen özellikler ve yasal olmayan duruşlarından dolayı yaptıkları uğraşlara göre de değerlendirilirler. Örneğin: Kaçakçı, kumarıcı, eşkiya, at hırsız, sergerde, eşkiya imam, cellat, ağa, kaçakçılık, talancılar, falcı yaşlı kadınlar, dedikoducu, tütün kaçakçıları, kaçak sigara satıcıları, yankesiciler, külhaniler, tombalacılar, rüşvetçi, çeltikçi ağaları, hırsız, mütegalibeler, sahtekar, çalıkacı, kırsardarı, kızan, yataklık yapan, dilenci, harami, kaçak, katil, tombalacı, gangster, pezeveng, kumarbaz, afyon kaçakçıları (Kemal, 1998c, 1999c, 2000a, 2000b, 2000c, 2000d, 1998a, 1999b, 2000f, 2000k, 2000e, 2000m, 2001b, 2001d, 2002b, 1998b, 2000g).

3. Değerlendirme ve Sonuç

Sanat dünyası, insanların emeğini kullanım biçimleri ve yaptıkları işe göre kendi içinde birçok tartışma yaşayabilmektedir. Bu açıdan sanat dünyasında yapılan ayrımlardan bir başkası da sanatçı-zanaatçı ayrımıdır. Örneğin dökümcülük zanaat, yontuculuk sanattır. Müzik aletinin yapılması zanaat, çalışması ise sanat sayılır. Oysa, ayırım her zaman geçerli, güvenilir ya da doğru değildir. Çünkü her sanatın bir zanaat; her zanaatın sanat yanı, boyutu vardır, ya da olabilir. Sözel geliş, dökümcülüğü bir sanat düzeyine getirenler yanında yontuculuğu zanaat haline getiren esnaf sınıfları vardır (Güvenç, 2002: 111).

Genel hatlarıyla mesleklere ilişkin yaklaşımlar ve sınıflandırmalarla ilgili süren tartışmalara yönelik olarak birtakım değerlendirmeler üzerinde uzlaşa sağlandığı bilinmektedir. Çalışmamız açısından esnaf ve sanatkar meslek kolları belirlenirken yapılan sınıflandırma dikkate alınarak, aşağıdaki başlıklar göz önünde tutulduğunda, Yaşar Kemal'in hemen hemen her kolda yer alan esnaf ya da sanatkâra romanlarında yer verdiğini söylemek mümkündür. Yaşar Kemal'in romanlarında imalat ve tamiratla ilgili meslekleri icra

edenlerin yanında hizmetlere ilişkin meslekleri icra eden tipler de verilir. Aşağıda 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu'na göre belirlenen "Esnaf ve Sanatkar Meslek Kolları" sıralanmıştır. Bunlara dikkat edildiğinde Yaşar Kemal'in romanlarda geçen bu türdeki mesleklerle örtüşen ya da yakın meslek grupları olduğu görülmektedir.

Esnaf ve Sanatkar Kolları İçinde, İmalat ve Tamiratla İlgili Meslek Kolları şu şekilde kategorileştirilmiştir. Madeni Eşya ve Makine: imal, satış ve tamirciliği, bakırcılık, kalaycılık, demircilik, kuyumculuk, nalbantlık, tüfek-tabanca imal, satış ve tamirciliği, bunlar hem yapımçı hem de tamirci olarak geçer. Oto ve diğer motorlu taşıt araçları imal, satış ve tamirciliği, bisiklet, deniz motorları, traktör, elektrik ve elektronik aletler imal, satış ve tamirciliği, fotoğraf baskı makineleri elektronikçiliği. Metalden başka maddelerden mamül eşya ile ilgili meslekler: Boyacılık, taşçılık, mermercilik, süsleme taşçılığı, topraktan mamül eşya (çanak, çömlek). Ağaçtan Mamul Eşya: Ahşap araba, boyacılık, hasırcı, hızarcılık ve bıçkıcılık, marangozluk ve dülgürlük, oymacılık, kakmacılık, sandıkçı. Yapı Sanatları: Bahçe düzenleme, boyacılık, döşemecilik, duvarcılık, kuyu ve sondajcılık, mezarcılık, sıvacılık, taşçılık, mozaikçi, şapçı. Her Türlü Dokuma, Giyim, Mensucat ve Örgülük Eşya: Balık ağı ve ağ imal ve satıcılığı, çadircı, çorap imal ve satıcılığı, çuval, dericilik, dokumacılık, gömlek imal ve satıcılığı, organ, halat, ip halı-kilim dokumacılığı, havlu, işlemecilik, nakışçılık, konfeksiyon imal ve satıcılığı, kumaşçılık, orlon, yün, iplik vb. boyacılığı, trikotajcılık, örgücülük, perde, mefruşat imal ve satıcılığı, terzilik, yüncülük, hallaç-yorgancılık. Kağıt, Kırtasiye ve Basımla İlgili Sanatlar: Fotoğrafçılık, matbaacılık, mahalli gazetecilik, tabelacılık. Gıda Maddeleri: Aperatif yiyecek maddeleri imal ve satıcılığı (dürüm, ciğer vb), bal ve bal ürünleri, et ve et ürünleri işletmeciliği, mandıracılık, pastanecilik, simit vb maddeleri satıcılık, şarap, un değirmenciliği, yem değirmenciliği, zeytinçilik... Lastik, Plastik, Polyester ve Benzeri Maddelerden Mamül Eşya: Terlik, ayakkabı imal ve satıcılığı. Camdan Mamul Eşya: Cam işlemeciliği, camdan süs ve ziynet eşyası, züccaciyecilik. Hizmetlerle İlgili Meslek Kolları: Gıda Maddeleri İle İlgili Hizmetler: Arıcılık, açıcılık, bakkallık büfecilik, balıkçılık, besicilik, celeplik, çorbacılar, fırıncılık, kabzımallık, kantincilik, kasaplık, sakatatçılık, bakliyatçılık, kuruyemişçilik, lokantacılık, manavlık, pazarcılık, su ürünler, yem ve zahire satıcılığı, unlu mamüller. Ulaştırma hizmetleri: At arabacılığı ve faytonculuk, arzuhalcılık, nehir/göl taşımacılığı, hamallık, kamyonculuk, nakliyatçılık, oto, otobüs bilet acenteliği, otobüscülük, şoförlük, taksicilik. Haberleşme, Dinlenme, Barınma ve Eğlence Hizmetleri: Antikacılık, bar, birahane, gazino vb. emanetçilik, kafe, kahvaltı salonu, kahvecilik, çay bahçesi, evcil hayvan satıcılığı, şans oyunları, salon işletmeciliği. Sağlık, Temizlik, Güzellik ve Bakım Hizmetleri: Gözlükçü, kuaför, zirai ilaç satıcılığı gibi. Giyim ve Kuşama İlgili Hizmetler: Manifaturacılık, overlokçu, pamukçuluk, tuhafiyecilik, üstübücülük, kumaş boyama, itriyat, bijuteri, parfümeri. Kâğıt, Kırtasiye ve Basımla İlgili Hizmetler: Gazete bayiliği, grafik tasarımcılığı, kırtasiyecilik, kitapçılık, reklamcılık (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/05/20160521-14.htm> Erişim Tarihi: 13 Şubat 2019).

Sonuç olarak yukarıdaki sınıflandırmalar içinde Yaşar Kemal'in romanlarında adı geçen meslekleri de görmekteyiz. Yaşar Kemal geleneksel özellikleri ağır basan ancak değişen bir toplumsal yapıyı romanlarında çeşitli sorunsallar etrafında ele alırken, o toplumda varlık gösteren meslekleri de vermekte, değişimle birlikte ise bu mesleklerin öneminin ve işlevinin azalmakla yerini kurumsallaşmış mesleklere nasıl terk ettiğini de cümle aralarında okuyucunun değerlendirmesine bırakmaktadır. Ayrıca yazar bürokratikleşmeyle gelen ve formel eğitim süreçlerinden sonra elde edilen mesleklere gönderme yapmaktadır.

Yaşar Kemal romanlarında özellikle roman yan karakterleri içinde sıkça tanık olduğumuz bazı adlandırmaları vermektedir. Yazar, çoğunlukla olumlu ve olumsuz nitelikleri göz ardı etmeden bunu yerine getirmektedir. Bunlar içinde toplumda manevi anlamda önemli bir yer tutan kültürel ve dini yönü ağır basan, geçmişten günümüze taşınan adlandırmalar yerini almaktadır. Yazarın romanları daha çok dinamik roman anlayışı çerçevesi içinde değerlendirildiğinde, geleneksel ve değişen toplum yapısı tüm yönleriyle verildiğinden, yukarıda değerlendirmeye çalıştığımız konular doğal olarak roman kurgusunda yer bulmaktadır. Bir kaçakçıyı ortaya çıkaran koşulların yanında bir ermiş manevi anlamda duyulan gereksinimi besleyen sosyal psikolojiyi de çeşitli yönleriyle irdeler. Öte yandan değirmenci, arzuhalci, sınıkçı, nalbant, köşker nasıl tarıma dayalı geleneksel bir toplumu arka planda gösteriyorsa, kaymakam, doktor, öğretmen gibi bürokraside yeri bulunan insanları verdiği romanlarında modern ve bürokratik bir toplumun izlerini okuyabiliyoruz. Bu ise bizleri Yaşar Kemal'in roman sosyolojisinin her yönüyle değişme odaklı olduğu gerçeğine götürür. Belki de Durkheim'ci bir kavrayışla mekanik toplumların mesleklerinden organik toplumların mesleklerine geçişine, Weber'in yaklaşımıyla rasyonelleşme, modernleşme ve bürokratikleşmeyle gelen yeni mesleklerin ortaya çıkışına ve Marx'ın çözümlemesiyle sanayileşme ile gelen

toplumsal süreçlerin, geçmişin tozlu yapraklarında bazı meslekleri bir anı gibi bıraktığını, sosyolojik bir gözle ileri sürebiliriz.

Sonuçta geleneksel toplumlarda, zanaatçı zanaatını kazanmak ya da yaşamak için yapardı. Kültürel benzerliklerin yanında, sanatçı ile zanaatçının bazı farkları da vardır. Zanaatçı, hayatını kazanabilmek yaşamını sürdürebilmek için belli bir işi ya da hizmeti her gün yapmak zorundadır. Yani, zanaatçı, zanaatını yinelemek zorundadır. Sanatçı ise, sanatını yaparken, değiştirir, geliştirir, eleştirir, yorumlar (Güvenç, 2002: 111, 112). Özde Yaşar Kemal'in romanları bunu somutlayacak sosyolojik bir içeriğe sahiptir.

KAYNAKÇA

- Güvenç. Bozkurt (2002). *Antropoloji (İnsanbilimi)*. Ed. Merih Zillioğlu, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1998a). *Yağmurcuk Kuşu/Kimsecik 1*. 3.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1998b). *Deniz Küstü*. 3.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1998c). *Demirciler Çarşısı Cinayeti, Akçasazın Ağaları 1*. 3. baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1999a). *Kale Kapısı/Kimsecik 2*. 3.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1999b). *Kanın Sesi/Kimsecik 3*. 3.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1999c). *"Yusuçuk Yusuf", Akçasazın Ağaları 2*. 3. baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2000a). *İnce Memed 1*. 8.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2000b). *İnce Memed 2*. 6.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2000c). *İnce Memed 3*. 6.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2000d). *İnce Memed 4*. 6.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2000e). *Ağrıdaki Efsanesi*. 8.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2000f). *Kuşlar da Gitti*. 5.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2000g). *Al Gözüm Seyreyle Salih*. 4.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2000g). *Ortadirek, Dağın Öte Yüzü 1*. 5.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2000h). *Yer Demir Gök Bakır, Dağın Öte Yüzü 2*. 7.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2000i). *Ölmez Otu, Dağın Öte Yüzü 3*. 5.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2000j). *Hüyükteki Nar Ağacı*. 4. baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2000k). *Teneke*. 6.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2000m). *Çakırcalı Efe*. 5.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2001a). *Yulamı Öldürseler*. 8.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2001b). *Üç Anadolu Efsanesi*. 8.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2001c). *Binboğalar Efsanesi*. 5.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2001d). *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, Bir Ada Hikayesi 1*. 12.baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2002a). *Karınanın Su İçtiği, Bir Ada Hikayesi 2*. Adam Yayınları, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2002b). *Tanyeri Horozları, Bir Ada Hikayesi 3*. Adam Yayınları, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2012). *Çıplak Deniz Çıplak Ada, Bir Ada Hikâyesi 4*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2013). *Tek Kanatlı Kuş*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

İnternet Kaynakları

5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununa göre belirlenen "Esnaf ve Sanatkar Meslek Kolları"
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/05/20160521-14.htm> Erişim Tarihi: 13 Şubat 2019.